

szárnyakat akarna fűzni képzeli erőkhöz, a léghajózás történetébe és problémáiba avat, saját légutazásai alapján, melyeket a nappal és az éjjel különböző szakáiban tett és ezekkel mintegy észrevétlenül vezet be a légkör titkaiba, a legújabb légköri tudományos felfedezésekbe. Majd mintegy előkészítve a világ leenlő végére, bemutatja a világ legnagyobb vulkanikus kitörését, a krakatoai nagy katasztrófát, tudományos és hiteles jelentések alapján. — Megemlítjük még, hogy a 70. olvasmányt 52 szöveggép díszíti és hogy a könyv díszes külalakban jelent meg az Athenaeum kiadásában. Ára fűzve 3 frt., diszkótésben 4 frt.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Császár József. —

1. Számtani kérdés.

Mily nagy azon számtani sornak összege, melynek első tagja 9, utolsó tagja 2833 s a tagok száma 38?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik európai régi város az, amely sok szép középkori épülettel dicsekszik? Földrésztünk első rangu kereskedő helye; kikötőjében két medenczét még I. Napoleon ásott; tőzsdéje a legrégebb Európában, kivitele leginkább Kelet-Ázsia és Dél-Amerika felé irányul.

3. Történelmi kérdés.

Mi a neve azon híres athéni hadvezérnek, aki Kr. e. 465-ben kettős győzelmet aratott a persákon, conservatív nézetei miatt egy ideig száműzetésben volt? Meghalt 449-ben Cyprus szigetén, melynek elfoglalására küldetett.

4. Természetradi kérdés.

Mi a neve az ajakosak rendjébe tartozó azon növénynek, amelynek szára kuszó, ágai felállók, levelei tojásdadok, vörös virágai kis bokréta alakban állanak, kellemes, fűszeres illatnak, theakeverékhez használják, kelyhe kétajkú, bokréta négy osztatu megkülönböztető sisakkal, a középkeregy és az alsó ajak nagyobbak?

5. Képrejtvény.

«Kosmos» műintézet nyomása Budapest, VI. Aradi-utca 8.

Szerkesztői telefon.

Remus. Pozsony:

1. Megkapja, ha az utczát nem is írja rá; 2. A polgári iskolák nem középiskolák; 3. Kísérje figyelemmel lapunkat, mi gyorsírásról szoktunk néha egyet-mást írni. Nagy Sándor az ő könyvét, úgy tudjuk, díjtalanul küldi meg mindenkinek a ki tőle kéri. Levelét a műegyetemre küldje,

a hol ő könyvtárór. 4. Jókai Mór ezime méltóságos, mert főrendiházi tag. 5. Olyan kérdés, amelyre nem lehet érdemleges választ adni. 6. Egy 8. oszt. tanulónak sok művet kell ismerni, addig is, míg mi az összes osztályok magánolvasmányait közöljük, kérdezzé meg az irodalomtanártól. — **Anchises.** Most már elolvastuk s pozitív nyilatkozatot tehetünk. Ugyan hol veszi ön az ilyen abstract témákat? Az isten szerelmére, minek lép fel erkölcsi prédikátornak akkor, mikor tanulmányai körében ezer más témát találhat a feldolgozásra. Csodáljuk, hogy mint régi hívünk, föltételezhette cikkéről, hogy az bevállik. — **L. P. Körös.** Tudósítása bevált s a jövőben is szívesen fogadjuk. — **S. Sándor Arad.** A «Királyunk álma» szép, de nem vált be. — **D. F. 1.** A tudósításokat ha idejében küldi, közöljük. 2. A dolgozatoknak állunk elebe: minél előbb s minél jobbat. — **Hirschberg J. Léva.** Az előző izenet első pontja önnek is szól. — **Kocsis A. Szt.-Miklós.** 1. Nines. 2. A négy alsó osztály tárgyaiból, főleg a mathezisből. 3. Nem tudjuk, mert a szabályzat még nem jelent meg. 4. Annak idején lapunkban közölni fogjuk. — **H. Sz. Szeged.** Berzsenyiről lapunk első évfolyamában jelent meg egy kis tanulmány a szerkesztő tollából. Legtöbbit olvashat róla Váczy János dr. Berzsenyi életrajza ez. könyvéből, melyet az Akadémia adott ki. — **M. R. Szeged.** «Az írásművek elmélete dióhéjban», Hangos Antalnál Budapest IV. Kalvin-tér 5. sz. 20 krért kapható. Nála előfizethet a bekötési táblákra is bármikor. — **Stein P.** Budapest, Czuczor költeményei diszkiadásban nem jelentek meg. — **H. Á.** Az illető úr azt a cikket nem adta át nekünk. — **Tordai E. Ungvár.** Hegedülni magánszorgalomból meg lehet találni tanulni, a Hubay féle hegedü iskolából, de hogy kottából hegedülni megtanuljon minden vezetés nélkül az bajos dolog. Legjobb lesz e tekintetben hozzáértő szakembert megkérdezni s egy ideig az ő vezetés mellett tanulni. — **Dániel M. Félégyháza.** A tudósítást mindig szívesen fogadjuk.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:

Egész evre 4 frt.
Fél evre 2 frt.
Negyed evre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksári-utca 31.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.

KÉZIRATOKAT

nem adunk vissza.

A csalogány.

Egy kedves kis erdőben, melynek madarai már mindannyian jól ismernek, csalogányfészek van előttem. Négy csupasz, reszkető fióka buvik össze benne, oly szorosan lapulva egymáshoz, hogy csakis nagy fejük és még ennél is aránytalanul nagyobb szemük látszik ki. Tegnapelőtt és tegnap bujtak ki a tojásból, még nem látnak és sejtelmük sincs arról, hogy vannak fák, zöld ágak, nyeh bokrok, hogy van világosság. Csakhamar elpusztulnának, ha el volnának hagyatva. De a fiatal szülők szíve igazi anyai gyöngédséggel dobog értük. Ott vannak mind a ketten, atya is, anya is, időnként váltakozó sorrendben, a fészek szélén állva. Odanyújtják csőreiket a fiókák négy nagy tátongó csőréhez és valósággal érdekes nézni, hogy ezek a parányi teremtesek minő különös erőfeszítéssel nyújtják előre nyakukat. És az atya és az anya szájukban hozva a zsákmányt, így öntik beléjük táplálkozásuk első anyagát az anyai tejet: az elfogott férget, rovarokat.

Minő kedves család és mennyire szeretik mind a hatan az életet! A nap sugarai át-szűrődnek a bokrok lombzatán és a völgy balzsamos illata tölti be a levegőt. Az élet ez, a fényben világosságban, a májusi levegő üde melegében fürdő kedves élet!

Az atya és az anya néha-néha abba hagyja a táplálék hordását és igazi meglepedéssel a madaraknál ismert nemes nyaktartással gyönyörködni kezdenek kicsinyke ujszülötteikben. Mind a ketten áhitatszerű csendben szemlélik őket és váltakozva hajtogatják feléjük okos fejüket. Majd összeütik csőreiket, a mi náluk bizonyára a szeretet csókja.

Kis idő múlva mintha tanácskozni készül-

nének. Vihar készül felrissíteni a levegőt. Az atya elrepült; a fiatal anya óvatosan leszáll a fészekbe, lábait összehuzva, reszkető kicsinyeihez; majd betakarja őket szárnyaival, melyek szétterjesztve betöltik az egész fészket és ugyanezt a képet nyújtják, melyet egy földre guggoló szoknyáit szétterítő kis bábé nyújt. De fejét mégis magasra tartja fel, hogy kiláthasson a fészekből és tájékozhasssa magát. Kis idő múlva visszatér a him is. Odaáll, mint az imént, a fészek szélére és eleje párjához nyújtogatja csőrét. Most ő táplálja, itt a családi ebéd ideje! Ez időnként meg-meg ujul, ismétlődik és olyan boldogok mind a ketten! Most a kötelesség teljesítésének, a munkának van ideje, gondoloznak, apolják, felmelegítik, védik piczinyeiket. Minő komolyan és pontosan! Még két héttel ezelőtt játszva, ágról-ágra röpülve, egymást kergetőzve töltötték napjaikat. Most nem játszanak, nem tánczólnak, nem énekelnek többé; most családanyak és családanyak, az új nemzedék gondja nehezedik rájuk. Mig tollazatuk kibúvik, állandóan táplálni és védeni kell őket. Nyugtalanok a reájuk váró sors miatt. Szóval: szeretik őket, a nélkül, hogy a fiókák tudnák és értenék ezt.

Meglehet az is, hogy ha szárnyaik kinőnek és anyjuk tanítása után megtanulnak röpülni, egy órában elröpülnek és sohasem térnek vissza. Hiszen a «szeretet is olyan, mint a folyam, mindig alá felé folyik». Mire gondol most az a két csalogány? Persze nem arra, hogy minő jövő vár az ő fiaikra vagy leányaikra, hogy lesz-e megélhetési módjuk, hogy a becsület elvei szerint fognak-e élni. Nem. Anyagi gondok, melyek miatt annyit agódnak, nem bántják őket.

De mégis, az anyaság melyik iskolájában tanulta meg ez a nőstény csalógnya, hogy miképen kell elkészíteni ama fészket, melyben kicsinyei kikeltek? Ki tanította meg, hogy így csinálja meg fészket, a mint van és nem másképp? Ki mondta neki, hogy a magvas tojasok kiköltésére testének állandó melege szükséges? És hogyha két hétig rajtuk ül, ki fognak pattani? Ki tanította, hogy táplálja őket, hogy éljenek.

Kis dolgok és nagy kérdések!

Oh te kicsinyke csalógnyfészkek, te fészke az atyai és anyai gondoskodó szeretetnek, te épen olyan nagy rejtély vagy a gondoskodó elme előtt, mint a naprendszer összes világaival, a földdel, melyen élünk, a világosság és melegség kiapadhatatlan forrásával: a nappal; a szelid fényű holddal, mely éjjeleinket világítja be, a gyors forgású Merkúrral, a széppel, a vörös fényű Marssal, az óriási Jupiterrel, a kőborló üstökössel, — te ép olyan nagy rejtély vagy a gondolkodó elme előtt, mint a végtelenség csillagai, napjai, sőt a te beszéded hozzánk bensőbb mint amazoké. A te kedves nyelved azt mondja nekem, hogy ugyanaz, ki a csalógnyt teremtette, ugyanaz teremtette a nagy égitesteket is; az, a ki azoknak szelid mozgásait elindította, akarta azt is, hogy a csalógnya éneke hangozzék,

Deák élet.

A „Tanulók Lapja” számára.

Tél volt, igazi fagyos, téli idő. Az utcákat a házakat, s mindent; de mindent... csillogó, fehér hó borított. A kis város utcáin sűrűn hangzott fel a szánkók csengője, szánkázó fiúk kacaja. Fagyos jég borította a kockaköveket s míg fiatal suhancok zsebredugott kézzel siklottak végig rajtok, addig a bundás urak, nagykendőbe bujt aszszonyok óvatosan kerültek ki a sikamlós útat... A gyenge téli nap lebukott a hegyek mögött, szürkület borult a városkára, pedig még csak négyet ütött a toronyóra. Itt-ott egy-egy gyenge fényű mécs is kigyulladt. Beállt a téli estek egyhangu, zavartalan némasága.

... Az egyhangúságot hirtelen egy kis csengőhangja zavarja meg, nem a szánkó csengője, ... hanem annak a kis csengőnek a hangja, mit a gyóntató lelkiatyával siető «minisztráns» fucska csilingeltet minden második, harmadik lépésnél... hadd tudják az emberek, hogy egy szegény ember vívódik a

csatogjon a reggel és az est szürkületében, a nappali verőfényben a bokrok sűrűiből vagy a fák lombzataiból; azt mondja nekem, hogy az a titokzatos és magasztos Erő, mely a világot teremtette nagyszabásu törvényeivel, belé is oltotta az önfentartás törvényét.

Ennél nincs egyszerűbb és fenségesebben magasztosabb eszme! Nincs eszme, mely jobban ki-elégítené tudásszomjunkat, mint ez! A természet, kicsinyben és nagyban valóban szép, nefordít-suk el tekintetünket örök szépségeinek szemléletétől, sőt inkább csudáljuk mély álmétkodással, tanulmányozzuk olyan behatóan, mint a milyen behatóan a matematikai igazságokat szoktuk tanulmányozni. Hiszen nem Atyánk-e nekünk a természet, nem ezt bizonyítja-e életünk minden napja, órája, percze?

Valójában életünknek nem azok voltak-e a leggyönyörteljesebb es legtanulságosabb napjai, melyeket vele benső összeköttetésben töltötünk egy magános erdő csendes sűrűjében? ...

Ime egy részlet *Flammariónnak* Csillagászati olvasmányok ezimű újabb kötetéből, élvezzétek, olvassátok, gyönyörködjetek benne s szerezzétek meg azt a könyvet, melyet az Athenaeum irodalmi vállalat kiadott s vele szolgálatot tett ifjúsági irodalmunknak.

halállal, ... hadd emlékezzenek a mulékony-ságra, hervadásra ... hisz itt a tél, a szürkület, álomba merült a föld s a végtelen természet... A lelkiatya kezében a fészülettel siet szótlanul s mellette a «minisztráns» gyerek nagyokat koppan patkós csizmája a fagyos uton s a mint meglátják őket a járókélők, megállnak, megemelik süvegüket, aztán tovább mennek ezek is, eltűnnek azok is; csak a kis csengő hangja hangzik még messziről: «csiling»... «csiling».

A tisztelendő úr a széles főutca sarkára ér, hol komor épület emelkedik s a komor tanyából: a gimnáziumból harsány kacajjal, pajzán nevetéssel ront ki a gondtalan, boldog ifjúság, a mosolygó diáksereg, mely előtt nincs akadály, melynek szemében nincs tél, hervadás; mely a téli szemfödőből: a hóból golyót csinál s miután lerázta a tanulás gondjait, siet, rohan, kiki igyekezve, hogy első lehessen hogy egy jó kemény hólapdával köszönthesse egyik-másik pajtását. A tisztelendő úr meg-

döbben e szertelen vígságon, e pajzán (nem ide illő) nevetésen. De az ifjúságban van érzelem is s a vidám kacaj hirtelen elhal a diákok ajkán, a vidám tarsalgást némaság követi, midőn felhangzik a kis csengő hangja: «csiling; csiling». Minden kalap megemelődik s az imént még vidám ifjak halkán mormogják: Valaki haldoklik... valaki nagy beteg... gyerünk haza, siessünk!

... Az iskolából lassan eltűnnek az ifjak; az utóbbiak közt siet egy halvány fiu, szegényes, gyűrött, vékony ruhában. Kabátját nyakig gombolja — kikerülve a lassan ballagó diákokat siet a külváros felé.

Már elmaradnak a hosszú út alatt a városka diszes utcái, következnek az egyszerű szalmafedeles házikók. Itt hirtelen felhangzik újra a kis csengőhangja s a szegény diák megdöbbenve rebegi önkénytelen «Isten mentsen, ... óh jaj, ha...!» S amint tagjai birják, mint csak lehet, futni kezd a lelkiatya után.

... Nem hiába dobbant meg szíve, nem volt hiába való félelme, szíve sejtelve, nem esalt. igaz volt! Elérve a papot, együtt fordult be vele a házba, onnan az ő kis szobájukba, a hol a diák szegény édesanyja készült szívet indító bucsuszóra. A szegény fiu könyveit hullatva berult beteg édesanyjára s az, mintha csak reá várt volna, áttonva őt, megcsókolva, csak egy mondatot, csak ennyit rebegett: megsegít a jó Isten, azzal lehunyta szemeit s — meggyógyult — meghalt. A szegény diák pedig sirt, zokogott, mikor már egyedül maradt a homályos szobában s egyedül állott ebben a nagy világban!

... Hatot ütött a szomszédban a kis falóra, midőn benyitottam Kálmánhoz. A homályos szobában először egy fehér ágyon fehér ruhában egy halvány halottat láttam, szemem mozdulatlan szegeződött e halvány tetemre s aztán egy pillanat s tudtam mindent. Kálmánhoz siettem, az ott ült az asztalnál kisirt szemekkel, valami fehér lapra irt valamit. Kálmán meglátva mély fájaldalmában csak ennyit mondott: Béla, Béla s aztán megeredtek forró könnyei. Oda ültem mellé, vigasztaltam s ő vigasztalhatatlan maradt. Meg kérdeztem mit irt mikor megzavartam s ő — most először nem felelt kérdésemre. Hét óra is elmúlt, mikor két öregasszony zavart meg bennünket s miután ezek virasztani jöttek, bucsuztam barátomtól. Kálmán megölelt s én nem tudtam, miért bucsuzik ily végtelen nagy fájdalommal. De ott-hon már mindent tisztán tudtam. Elővettem a kis levelet, mit Kálmán irt s bucsuzáskor zsebbe dugott meghagyva, hogy csak otthon

olvassam azt el. A levéllel másnap reggel igazgatót siettem az igazgató urhoz. Az igazgató végig olvasta az összegyűrt kis lapot, eltette zsebébe s kérdezte tőlem: «nincs senkije e fiúnak». — Nincs felelém, csak mi, barátai s tanárai. — Jól van fiam — felelt az igazgató — elmehetsz.

Kálmán soraiban elbucszott tőlem s barátaitól örökre. Azt írta, hogy elmegy dolgozni és nem tanul tovább, mert neki nincs senkije, ki fenntartaná, a míg tanul s megveti jövője alapját. De a jó Isten megsegítette Kálmánt. Hogyan-hogyan nem, két nap mulva az esperes meglátogatta az iskolánkat s miután megelégedését nyilvánította egy oly összeget ajánlott fel az igazgató urnak szegény diákok tartására melynek évi kamata is elég volt három-négy diák fenntartására. Kálmánunknak lelkendezve vittük meg e hírt s ő csak annyit felelt; itt maradok, hisz tiveletek lehetek már csak boldog, szerencsés.

Egy héttel a gyászest után Kálmán megjelent közöttünk s mi kétszeres örömmel tanultunk s magyaráztuk Kálmánnak azt, a mit elmulasztott. De persze sokáig nem tartott, két nap mulva már mi ostromoltuk kérdéseinkkel: «Kálmán, kérlek én ezt nem értem; én meg ezt nem tudom» s ő magyarázott ismét nekünk. A tél lassan emult, a tavasz derült napja felragyogott s mi készültünk a vizsgákra buzgalommal, reménnyel!

— A régi idők elmúltak, a kis város utcái szélesek, élénkebbek mint valaha. Az ősszel kezdődött pedig csak igazi élet! Uj gimnázium fogadta a város s a környék fiatalágát.

En is mint egyik tanuló megjelentem édes apámmal a felavatási ünnepélyen, melyet az új igazgató ur fejezett be lendületes beszéddel, szívből jövő szavakkal. S Utolsó szavai még most is a fülemben csengenek s érzem, hogy sokáig fognak emlékezetemben megmaradni...

Ünnepély után édes apám üdvözölte először az igazgatót, a ki megfeledezve ünnepélyről, intézetéről s mindenről a világon, átölelte édes apámat... «Kálmán!...» «Béla!» «A jó Isten megsegített hát mind a kettőnket!» «Az a levél a mit elvittél, ...» «A te szorgalmad becsületed, az szerezte meg e boldogságod!»

... Mi pedig csak álltunk ott s bámultunk csodálkoztunk. Hazafelé édes apám karon fogott s elmesélte azt a kis diák történetet, mi vele s Kálmánal történt s mire mindig visszaemlékezik, mig csak él a világon. Ugy mondtam el én is, a hogy volt, ahogy édesapámtól hallottam.

Buchwald Andor.

A tiz szobor.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Lengjen messze ősi zászlónk,
Fenn hirdesse minden népnek,
Hogy lakói Magyarhonnak
A jövőbe bátran néznek :
Elismerte királyi kegy
Ez országnak nagy hűségét
S multja jeles fiainak
Nemes tettét, dicsőségét.

Pázmány Péter.

Trónom biztos támaszának
Méltó legyen hát jutalma ;
Ércszoborba legyen öntve
Történelme tíz alakja,
Kiknek nevét az utókor
Kegyelettel őrizte meg
S tisztelettel, büszkeséggel
Emlegeti már a gyerek . . .

Viszonozza jó királyunk
Igaz hálánk, szeretetünk ;
Felállítja a tíz szobrot,
Érezteti kegyét velünk. —
«Megérdemli — úgymond — e nép
A mely multját nem feledi
S fejedelmét igaz szívvél
Hű lélekkel hön szereti . . .

Boeckay István.

Gellért püspök elszantsága
Hasson által minden szívet,
A melylyel ő megmutatta,
Mint kell védni a szent hitet ;
A vértanu ércbe öntve
Fenn hirdesse e szép honnak :
Hitükben a nemes lelkü
Bátrak meg nem tántorodnak.

A hitbuzgó magyar főpap
Ihlett ajkán csengjen a szó,
A mely a hon szerelmére
Legyen elhangzó, oktató.
Tanítsa e népet *Pázmány*
Az erkölcsöt megvédeni,
A mely a trónt és a hazát
Sülyedni meg nem engedi.

Hálás szívvél üdvözölje
Magyarország hű lakója
Boeckait és *Bethlen Gábort*,
Kiknek vasa védte, óvta .

Verbőczy István.

A szent, örök szabadságot
S fennmaradtak tanujelül,
Hogy a honért, szabadságért
A magyar mint ég, lelkesül.

Igazságos Mátyás atyja, —
Ki a vallást hűn megvédte
Ércbe öntve tekintsen le
Árpád edzett, hős népére
S mutassa meg e nemzetnek
Törökverő, dicső *Hunyad*
A hon s vallás szerelméhez
Elvezető ösvényt, utat.

A rettegett vezér : *Zrinyi*,
Ki béke s harc közét egyaránt
Nemes tüztől égve mindig
Munkált, fáradt a hon javán,
Dicső példa gyanánt álljon,
Áldozni, mint kell a honér,
S vészfelhő ha fenyegeti
Folyjon érte a honfivér.

A hű *Pálffy* hadd hirdesse :
Ha veszélyben van trón s király,
E nép kész a védelemre
S elszántsággal a sikra száll.

Zrinyi Miklós.

A névtelen jegyző szobrát
Szintén lássák a századok,
Ki — irva a honfoglalást —
Honának nagy kincsét adott.

A jogtudó *Verbőczyt* is
A magyar nép ércbe lássa
S vegye körül ércalakját
A kegyelet fénysugara . . .
Timódinak lantján pedig
Dal fakadjon a hazáról,
S énekeljen e nemzetnek
Buda, Mohács mély bujáról . . .

Tinódi Sebestyén.

Bethlen Gábor.

Alkotmányos nagy királyunk
Szép tetteréért áldunk téged
S szeretetünk zálogául
Örök hálát, mély hűséget
Teszünk trónod zsámolyához.
Mig ajkaink nagy nevednek
Zengnek imát, zsolozsmákat
S reád üdvöt, áldást esznek.

Pálffy János.

Örömjaj züg tetterd miatt
Hegyen, völgyön, rónán által,
A mely öröm egybeolvad
Szívünk buzgó fohászával:
Hallgasd meg oh kegyes Isten
Édes hazánk népe szavát
S engedd soká boldogítani
Királyunknak e szép hazát!»

Márki Imre.

Visszaemlékezés.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Végig suhant a mi falunk üres, barátságatlan utcáin a deczem eri szél; hordta a száraz ropogós havat, hódobokat hányt össze, melyeket senki se szórt szét, nem taposta meg emberi lábnyom. Beszorultunk a kályha mellé a szűk szobába; még csak bucsut se vehettünk a mi nyájas erdőnkől, csalogató berkeinktől, meg se fűrdhettünk utoljára a kertek alatt tovaesobbanó pataokban, olyan hirtelen jött az egészségtelen ősz s utána a kemény tél. Künn hevert a fészkerben a fűzfagalyból összetakolt koci, melylyel oly gyakorta helykén siettünk végig a falun; most nem használhattuk; megdermedt minden; a gyümölcsfák ágairól vakitón esillogott le a rátapadt hótömeg s a mint közéjük tévedt a garázda szél, megroppant az ág, lehullott a hó, beleveggyült a földön a többi közé. Si-ránkozón esilingel végig néha egy-egy szán; a kutya se ugatta meg, az is beszorult valami melegebb kuczkóba.

Ilyenkor örültünk, hogy nem kell az iskolát látogatni. Hogy is mentünk volna a szomszéd-faluba? Még az üvegyár is kihalt emlékemből. És elérkezett a karácsony ünnepe, a szent ünnep. Hazakerült a Lukafáról a sok apró cse-ebece czukorka, minden; legjobban a «nyul»-kakaának örültem. Addig dédelgettem, öltöztettem, nézegettem a nyuszikat, a mig beletaláltam harapni. Ugy megsirattam szegényt! Mikor az idő kissé megenyhült, újra összejöttem Ádámmal. Erős eszima volt a lábán, béleses téli kabát: az apja vette neki a vásáron. Ugy vigyázott aruhájára, akkor is, ha pörén volt öltözve, én rám akár mit adhattak, leritt rólam két nap alatt.

Aztán kiosontunk és várasdit játszottunk. Mindegyünk egy kisebb dombot foglalt el; felállítottuk rá a hókirályt; a ki a másikét eltalálta hógolyóval, ez volt a győztes. Legurult a hókirály, mire leert a domb lábához két-akkora volt, mint előbb, mi meg utána és neveltünk, kacagtunk, ha mindjárt fáztunk is.

Az Ádám szegény meghült egyszer; ágyba került. Lázasan hánykolódott ide s tova, keveset beszélt s bántón köhögött. Tétován tekintett rám s megsugta, hogy zug a feje, ijesztő álomképek rémitik s hogy olyan különös szurást érez a mellében, ha lélekzetet vesz. Én mindig körülötte voltam, elhallgattam s a mikor szívesen hallgatta beszédem, el-elszunyikált a nagy figyelemben. Ilyenkor megraktam a vén kályhát, melléje osontam, megsimogattam kuszált fésű-

letlen haját, kicsiny, beesett arcját, a mig föl nem riasztotta könnyed szenderéből egy a melléből felszakadó, erőszakos köhögés.

Eltartott a tavaszig ez a betegsége; a megéledt napsugár, a hívogató madárdal kicsalta ágyából. Eleinte gyöngé volt; bágyadt mosolylyal nézte mindazt, a minek máskor örült; de megváltozott hamarosan. Visszanyerte rugé-kony erejét, jó kedvét, nem kellett vigasztalnom, újra játszott, szaladt, füttyörészett és verekedett.

Elesalt egyszer az erdőbe; azt mondta, tud egy madárfészket. Megörültem neki. Ugy szerettem a madarat és sohse jutottam hozzá. Ismeretlen vágy fogott el, a mikor az erdő mélyén megálltunk s Ádám felmutatott egy magas fára:

— Nézd ott egy madárfészket, ezt gondoltam. Feledtem, hogy új nadrág van rajtam, mint a macska kusztam föl a fára, láttam, hogy kiröppent az anyamadár a fészekből, halottam síró hangját s a kis fiókok ijedt csipogását. Nem könyörültem meg rajtok. Kegyetlenül a zseembe raktam őket, az Ádám hahotázott a fa alatt, az anyamadár a szomszédifán siránkozva csipogott, én a madártolvaj, nyugodtan másztam lefelé s örömömben nagykurjantottam, de abban a pillanatban a nadrágom megakadt egy kiálló ágacskaiban s a mint megigazitani akartam, végighasadt az új ruha; nekem se kellett több. Leszálltam nagy remegve és sirva fordultam a nevető Ádám felé.

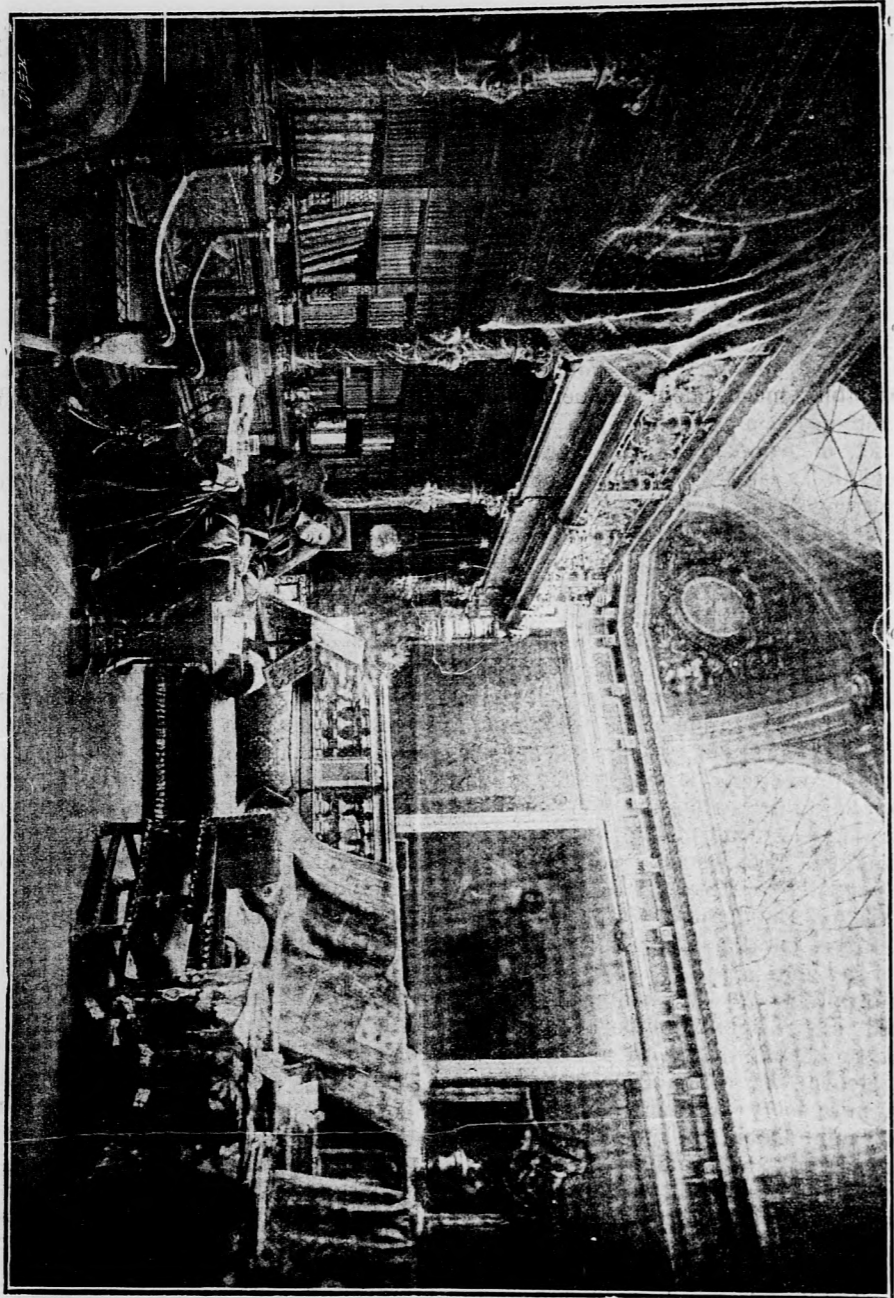
Hanem erre az Ádámnak is elment ám a kedve. Nagy kerülő uton hazaszaladtunk, aztán lekanyarodtunk a Fajtigék kertje alá, ott legubaszkoztam a hatalmas diófa alatt a fűbe és vártam a jó szerencsét.

A derék Ádám pedig beszaladt a szobájukba; tüvel és czernával felfegyverkezve tért vissza, nemsokára követte őt néne Krisztina.

A jó leány mosolyogva varrta össze nadrágomat, én pedig ezernyi félelemmel és hálálkodás között fogadtam meg, hogy soha még madárfészket felé se nézek. Nem is vették ott-hon észre a varrást, csak két nap mulva, a mikor más esély következtében újra eltéptem a nadrágom.

Oda látszott a mi falunkhoz a szomszédpuszta: Kis Tótváros. Urasági tanya volt az; cselédséglakta, béresek, juhászok, furulyások, csikósok. Odahajtottak ki, a mi kertünk alá, a dombvölgyes, tüskésberkes irtásba, ott szólt a tilinkó, a fűzfásip, meg a duda. Sokszor hall-

A román királyné dolgozó szobája.

Hódolok Miksa-bajor király előtt.

gattam a sokféle hangot messziről: a bőgöduda, az érzelő tilinkó, élénk fűzfásip, pajzán madárdana, bőszejongatás, szilaj ostopatogás, tehénbögés, csikónyerítés, birkamekegés olyan furesán elegyedtek össze.

Ez a pásztornépség úgy vasárnaponként ünneplő ruhában ellátogatott a mi falunk koresmájába. Csöndesen elidőgált. A mikor megszólalt a cigány hegedűje, kedvre kerekedtek, tánczra pördítették a szép leányokat, én is velük táncoltam a szoba egyik sarkában, de nem látta senki, csak az Ádám az is nevetett rajta. Bele-bele kurjongattak a muzsikába, csak úgy rengett a nagy ház, táncoltak szilaj mámorukban a tüzes csárdást, neki izadtak: utoljára rendszerint összeverekedtek. Kézbe került a fokos, röpiült a pintes üveg, sivalkodott a fehérnép. Én is féltem, reszkettem ilyenkor: szépen elkotródtunk az Ádámmal a tett színhelyéről és szaladtunk hazafelé. Elbujtunk otthon a szénapadlásra, vagy a pinczébe, de annak is a fenekére.

Különben is féltem a kistótvárosi népségtől. Nemesak a mivel nyers, durva nép volt, de mert rámszorítottak egyszer csupa jókedvből egy vén lompos kutyát. Lustán dörögve kullogott utánam az engedelmes állat, mélyen morogva ugatva. Látszott rajta, hogy nem szívesen követ. De azért én majd meghaltam ijedtemben; megis sínyletem ezt a játékot egy heti erős lázzal. Édes anyám szegény olyan gyengéden gondozott. Azóta félek a kutyától. Ha egyet látok, még most is elkerülöm, annyira lényemben maradt a gyermekkori bántó emlék.

Akkor csüngött rajtam utoljára az éber anyai szem, akkor takargatta be utoljára a gondos anya lágy keze, akkor égett utoljára ajkamon a féltő anya kedves reszkető csókja.

Én fölkeltem az ágyból, az édes anyám lefeküdt. Két nap se telt bele, meghalt.

Ugy sirt velem együtt az én jó pajtásom az Ádám. Kijött velem a temetőbe, mindenképpen vigasztalt, a hogy az ő egyszerű, esziszolatlan lelke sugta. Főlelevenítette a régi játékokat, az én lényem újra vig, simulékony lett; nem értettem még kellően mi az, anyát elveszíteni.

Féltelenebb lettem, mihelyt nem őrzött egy szigoru tekintet, a gondos anya tekintete, a kis gyermek olyan hajlandó a sikamlós ferde életre; összeveszekedtem a vénebb kamaszokkal, elnéptem minden ruhámat, így történt, hogy be-

kerültem a városba erősebb, komolyabb fegyveremre, mint a minő az én jó apámé volt.

Tudta az egész falu, hogy elmegyek. Beszéltek rólam s erre én igen büszke voltam. A koresmárosék Jöskája is szóba állt velem, a hogy meghallotta, hogy én is városba megyek. Sorra jártam a falubelieket s elbűcsuztam mindenkitől. Utoljára maradtak Fajtigék, hogy legtovább időzhessen náluk.

A Fajtig néni szeliden megcsókolt; eszembe jutott ekkor az édes anyám éssírva fakadtam: de a kocsi készen állt már, sietnem kellett. Nehéz szívvel távoztam a kedves hajlokból, felültem a kocsira, m-llém ült Ádám: kívántam, hogy kísérjen el a szomszéd határig.

Repült a kocsi, alig beszélhettük ki magunkat, már is feltűnt a határt jelző domb; válni kellett. Megcsókoltuk egymást s a mint megindultak a lovak, könnyes szemekkel tekintetem vissza, hogy el ne feledjem azt a sok édes emléket, a mi szívembe fészkelte magát, merengve néztem meg utoljára a kanyargós girbe-görbe utat, a dőlőgöző házakat s a mienket az utolsót, a tizenharmadikat . . .

Ezelőtt két esztendővel jártam a mi régi kopott falunkban! De sok minden megváltozott az elmúlt tíz év alatt! A házak még nyomoruságosabb állapotban voltak, a népek megöregedtek s ifju nemzedék sarjadzott, amelyet én nem ismertem. Megszűnt a lukafai üveggyár, meghalt a vén tanító, üresen állt a koresma. Csak a galagonya cserje, a kökény-tövis, a szederbokor maradt a régi. De mintha azok is megöregedtek volna.

Az utcán álldogáló szomorú nép megsüvegelt; egyse ismert meg közülök. Új arczokat is láttam közöttük, de lehet, hogy azok is régiek voltak, csak az én emlékezetem gyöngült meg.

Kimentem nagy szomorúan a temetőbe, hogy megkeressem az édes anyám sírját. Benőtte erősen a fü; nem csoda! Régen volt az, a mikor friss hantra hulltak a könyeim!

Ott a temetőben ólalkozott egy bús ifju. Rászegyeztem a tekintetemet; rögtön megösmertem, a Fajtig Ádám volt.

Odamentem hozzá s a mikor nagy sokára ráösmert, átölelt, . . . aztán elmondta érzetlen tompa hangon, hogy ő is kijött a temetőbe, de nem jókedvűből; kijött a temetőbe a miként én: anyát siratni, anyát keresni . . .

Berkes Imre.

(Vége.)

Az utolsó Bátor.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Erdély rengeteg bérczei, regényes váromlások, szöke Maros torlódó habjai, zúgó vizesés, lankás Bárczaság emlékeztek-e még rá, mikor egy szép, nagy úr itt járt köztetek, merengve, ábrándozva s kérdezte a sugó erdőt, csacsogó patakot, tomboló folyamot, mi volt itt régen? Kereste bennetek a régi világ minden poesisát, mikor a vitéz tornán nyerte el szíve hölgyet; mikor még csak két erő volt: kard és szerelem. S a minék hijját találta, a mit ti nem tudatok elmondani, azt lelkéből vette el és sok könyvben felépített nekünk egy világot, a melyben az emberek szerettek és küzdöttek, vagy angyalok vagy ördögök voltak, olyanformán, mint a Sah-Name köd nagyította történeteiben.

Történeti regényíróink közül a két legkiválóbb: Kemény és Jósika, Erdély szülőttei fejedelmi vérből. Kemény a Rakócziak mozgalmas napjaiba vezet, Jósika tolla a somlyai Bátoriaknak ad életet. Batori István, Zsigmond, Andre, Kristóf és végül Gábor egymásután lépnek ki a sirboltból, hogy megmutassák és megrázzak azt a paizsot, melyet 1613-ban az ecsedi kriptában megfordítottak. Hatalmas család, melyhez félszázadnál tovább fűződik Erdély története s melynek geniusa, mint a kiégett fákllya, utoljára lobbant fel Batori Gáborban, a ki mindama nemes tulajdonokat egyesíté magában, melyek ősei közül nem egyet nagygyá tettek, de mindazt az aljasságot is, mely amazokba elszorva volt meg. Büszkeség, önkényes uralomba való hajlandóság, kegyetlen zsarnoki természet, túlzott bujálkodás, nagy ész, természetes bátorság s minden nemes tulajdonságból csipetnyi: ime az elemek, melyekből Jósika gyönyörű költői synthesis útján az utolsó Batori alakját megteremti, kidomborítva és fejlesztve minden helyzetben ama vonást, a mely a legjellegzetesebb. Természete alapjában nem gonosz, sajátos vegyülete a jónak és rossznak, igazi emberi természet, a mely ifjukorban a befolyások szerint változik, mint a hogy a de-lejtű más és mas irányba tér ki, ha váltakozó áramokat közlünk vele. A nevelés, környezet, viszonyok ama tényezők, a melyek természetes hajlandóságainkon kívül sorsunk intézői.

Batori Gábor ifju korában lépett Erdély fejedelmi székére s mint Toldi, iszonyu erőt érzett magában s nem akarta szérün megmalomban vesztegetni, hanem élni akart, tenni, cselekedni, élvezni. Lelkének vágya a korlátlan szabadság volt s mint fejedelmet, ki gá-

tolhatta őt? Szerencsétlensége volt szabadsága, mindenhatósága s az, hogy oly tanácsosok, sőt hizelgő kegyenczek kezébe került, a kik önzésüket másképp nem elégíthették ki, mint fejedelmük vesztével. Batori udvara fényes, ragyogó volt, az ifju fejedelem gazdag bőkezűsége és szépsége egykép diszította azt és vonzotta körébe Erdély nemességét. A szép és kalandvágyó fejedelmet első sorban a nők, különösen a szép asszonyok érdekelték s voltak köztük olyanok, kik önként keresték a fejedelem kegyét, mint Imrefiné, Kamatiné.

De a többiek ellenállása csak annál jobban sarkantyuzta vágyát s egymásután veti ki há-lóját Kornis Boldizsárné. Kendiné ellen, melynek szövésében leghűségesebben segítik Imrefi és Dimon, amaz irigységéből és szegényből, ez önzésből, mert megfizetik.

De a biztos szákmány mindig kisiklik a há-lóból s Batori mesterkedései lassankint elidegenítik tőle az erdélyi urakat, a kik váraikba vonulnak; majd mikor Kornisné erőszakos módon akarja elrabolni, nyílt összeesküvést koholnak, a melynek áldozata, felfedeztetése után, Kornis Boldizsár lett.

E tett a fejedelmet teljesen a lejtőre sodorja, kegyetlenkedése és önkénye ettől fogva határt nem ismert. Törvény, adott szó, ígélet nem akadályozza, minden jogot lábbal tipor. Egyetlen hű emberét, a ki még most is megmenthetné, alacsony besugásokra támaszkodva, elüzi udvarától, Szebent árulással hatalmába keríti s a háboru, a mit e nem fejedelmi tett felidéz, változó szerencsével folyik.

Majd Brassóba megy a fejedelem, a melynek nyugalmát szintén feldúlja, szászit és szé-kelyt egyaránt maga ellen bujtja. Ezalatt Imrefi ütközetben elesik, Dimont pedig, a ki a fejedelemnek természetes testvére, kétszínű kémkedése miatt elüzi magától. Elhagyatva mindenkitől, lelkebe valami jobb indulat lát-szik szállni, de már késő: kikocsizás alkalmával Szilassi és Nadányi megölik a fejedelmet.

E váratlan történeti esemény keretében folyik le azután a regény, nagyobbára költött, de szépségeiben gazdag és érdekesen szőtt mese. Coelesta, Albinusnak, Brassó derék birájának leánya, megszereti a fejedelmet, a kit azonban ő csak Ecsedi néven ismer és egyszerű vitéznek gondol. Batorinak ez a vonzalma egészen más, mint a többi, sokkal tisztább, nemesebb, mert hiszen Coelestát nem is lehet másként szeretni.

Minden szépet, magasztost, nemest reá rak Jósika a hősnőjére és az alakjának megrajzolása a szeretet apotheosisa, a melyhez szívből rendkívül sok szint meritett. Coelesta ezer és ezer veszélyből menti meg Bátorit, kockára teszi életét, jó híret s mindezt akkor, mikor már tudja, hogy Ecsedi meghalt és csak a zsarnok él, ábrándjai megsemmisítője, nemzetségének és apjának legnagyobb ellenfele. Bátorit igazán hozzáméltóvá csak egyszer válik, mikor a szászok gyülekezetébe lejárja neki szívét és Erdély fejedelmi székének megosztását, a melyet azonban Coelesta nem fogad el, mert régi vonzalma odalett s helytengedett annak az érzésnek, a mely tán kevésbé erős és boldogító volt, de legalább megtalálta méltó tárgyát: a nemes és derék szász vitézt: Szerafint, Coelesta apjának szellemi örökösét.

E lépéssel Bátorit a javulás útjára akart lépni, de sorsa már meg volt pecsételve: a tragikai Nemesis, melyet kihivott, kéréshetetlenül megsemmisítette.

Coelesta iránti vonzalma vörös fonálként húzódik át az egész történeten. E vonzalom találékonyvá, merészszé, erőssé teszi, a mint a körülmények kívánják. Jósika maga mondja regénye előszavában, hogy a szeretet belső világát, a szentek szentjét tárja fel e regénye, nem csalékony képzetek képekben, hanem úgy, miként az tiszta, fellengő kebelben él és növekszik; miként minden csalódásai és viszonyai után nemes marad s bármilyen ingertől mégatva, bár mindig küzdve ellentululó indulatokkal, mindannyiszor angyalian és nagyserűen lép fel, valahányszor tetre, cselekvésre kerül a dolog.

Két rendkívüli érdekes lélektani processust rajzol elénk Jósika, bár sem Kemény Zsigmond éles szemével nem látja meg a lélek titkos viharait és önmagát emésztő haborgásait, sem a modern mesterek, Maupassant, Bourget módjára nem darabolja apró részletekre a lélek minden legkisebb nyilvánulását. Nagy vonásokkal tünteti elő a fejlődését, vagy nem is annyira ezt, mint inkább a fejlődés hatásait. Igazság van bennük, de mélység nem igen. Bátorit Gábor történetünk alatt lelkében átalakul s a költő ezéja példájával megmutatni, mint aljasodnak el a legkiválóbb erények, ha fonák hatások alá kerülnek; mint törnek elő lelkünk természetes talajából ama növények, melyeknek az éghajlat kedvez; mint hatalmasodik el lelkünkben egyetlen indulat, a mely lerázza az akarat fékét, kizárólagos hatalma alá hajtja egész valónkat. Senki magában nem jó, sem nem rossz; nem tudjuk mi rejlik ab-

solute az ember lelkében, mi csak azt ismerjük, a mi bennök megnyilatkozik s ki tudja «talán legnagyobb költőink a néma Miltonok» (Carlyle).

Erdély ifju ura, ha Bethlenek és nem Imrefiek hatása és befolyása alá kerül, tán felidézte volna ismét Bátorit István korát. De úgy romlást hozott magára, romlást hazájára, a melyből azt csak egy Bethlen Gábor lángelméje mentheté meg. Bátorit Gábor ember volt, nagy tehetségekkel megáldva, nagy hibákkal megverve s ezeknek küzdelmét látjuk folytonos zajgásban, a harc egy ideig kétes, ki menetele izgatottságban tart bennünket, de a mikor a bűnök latszanak győzelmeskedni, megjelenik a kiengesztelő és kiegyenlítő hatalom: a halál.

Albinus Coelesta alakjának megteremtésénél Jósika sokat meritett saját szívéből. Mikor e regényét írta, már szerette szíve hölgyét, a ki második felesége is lett. Annyit halmozott rá minden jóból és szépből, hogy majdnem elveszíté a valószínűséget és inkább jelkép, symbolum lett, mint élő alak: a szeretetnek és lelki nagyságnak jelképe. Coelesta szereti Bátoriban az embert, a nemes lelkű vitézt, a bátor katonát, szóval azokat a vonásokat, melyek történetünk folyamában lassanként visszafejlődnek s helyt adnak alacsonyabb indulatoknak.

De Coelesta lelke nem tud alkalmazkodni a változott viszonyokhoz, ő azt a Bátorit szereti kit Ecsedinek hívtak, a ki lovagias volt mindenkiel szemben s a kivel együtt ábrándozott csillagos ég alatt a susogó erdőn.

De a mikor azonban látja, hogy mindabból a mit benne szeretett, csak az alak, a külső maradt meg, szeretete tárgyaltanná válik; szeret tovább is, de csak a lelke alkotta ábrándképet, mert Bátoriban hiába keresi a régi Ecsedit. Más nő ilyenkor boszút esküszik, megmozdit eget-földet, mikor eszményképét megsemmisülni látja, Coelesta is kockára teszi életét, hogy megmentse Bátorit, hogy megszerezze, de nem magának.

Az a kép, melyet idealizmussal telített nemes lelke alkotott Bátoriról, javítást nem tűrhett; mint ahogy egy erős szél szétpattantja a szivárvány minden színében pompázó szappanbuborékot, úgy semmisítették meg Bátorit tettei Coe esta álmait.

S minét méltatlanabbnak látja Coelesta Bátorit vonzalmára, annál jobban domborodik ki Szerafin képe, a ki iránt, ha nem is vonzalmat, de szeretetet és őszinte becsülést érez, a mely a legerősebb táplálékot akkor nyeri, midőn

Coelesta imádott apja a csatatéren haldokolva, Szerafint tartja egyedül méltónak Brassó vezérletére és Coelesta kezére.

S mikor a meggyőződés elhatározássá érlelődött, hiába ajánlja fel Bátorit neki szívét és

kezét, hiába kínálja meg a fejedelmi szék mindent pompájával, Coelesta már választott s egykori vonzalma ekkor már csak boldogító emlék, de nem ható, élő tényező.

(Folytatása következik.)

Hódolás a királynak.

Ő felségének a tiz szoborra adott nagylelkű adományáért tartott iskolai ünnepekről ujabban a következő tudósításokat kaptuk:

A nagyszabeni m. kir. áll. főgimnázium 1897. évi október hó 30-án délelőtt 10 órakor, a megyeház nagy termében a 31. cs. és kir. gyalogezred zenekarának közreműködésével tartotta iskolai ünnepélyét a következő műsorral: Rákóczy-nyitány, zenekarra tette Kéler Bélától. Ünnepi beszéd, mondotta Ferenczy István, főgimn. tanár. Részlet «Őseink emlékeiből», vegyes kar zenekísérettel. Király-hymnus, Várady A.-tól, szavalta Kárpáthy László 3. o. t. a) Régi magyardal (1705) Káldy Gyulától; b) Toborzó. Amadétól, dallama Arany Jánostól; vegyes kar zenekísérettel. A tiz szobor, Dr. Szöcs Géza főgimn. tanártól, szavalta Páll Gábor 7. o. t. Király-induló, Várady Antalától, dallama Huber Károlytól, vegyes kar zenekísérettel.

Az ev. ref. Székely Mikó-kollegium tanárikara és ifjusága halás emlékezésül ő cs. és apost. kir. Felsőének azon legmagasabb elhatározására, melylyel történelmünk kiváló alakjainak szobrok emelését elrendelni kegyeskedett, nov. 7-én d. e. 11 órakor az intézet dísztermében istentisztelettel egybekötött ünnepélyt rendezett a következő műsorral: A gyülekezet éneke. Ima, tartotta Miklós Géza vallástanárr. Hymnus, énekelte az ifjusági vegyeskar. Bevezető beszéd, tartotta Pap Lajos igazgató. Királydal, énekelte az ifjusági vegyeskar. Emlékezés a szobrok által megörökítendő történeti alakokról Benkő Sándor 8. o. t., Magyar Ernő 7. o. t. és Darkó Jenő 8. o. t. által. Alkalmi költemény, írta Darkó Jenő 8. o. t., szavalta Magyar Izsó 8. o. t. Viharban, énekelte a kollegiumi vegyeskar.

Az eperjesi kir. kath. főgimn. ő felsége f. évi szeptember 25-én kelt azon legmagasabb

elhatározása alkalmából, hogy ezeréves magyar államunk történetének tiz kiváló alakját az udvartartás költségén szoborművekkel örökítteti meg, a mult hó 26-án örömmünnepet tartott. Az ünnepélyt istentisztelet előzte meg, melynek végével a főgimnázium tornatermében gyűlt össze a tanulóifjuság. Az ünnepélyt a Hymnus eléneklése nyitotta meg, melyre az igazgatói megnyitó beszéd» következett. Erre Láng Mihály 8. o. t. szavalta el Kún Bélának A «Tanulók Lapja»-ban közölt «Győzedelem» cz. költeményét, melyet az «Isten óvjad hazánkat» cz. dal eléneklése követett. Majd Jakober Dezső főgimnáziumi tanár úr «ünnepi beszéd»-et tartott, a mire Kristóf Lajos 8. o. t. elszavalta Lévy Mihály «Hazám» cz. költeményét. Az ünnepély következő pontja a Szózat eléneklése volt, melyet aztán a Rákóczy-induló követett.

Szép és hazafias ünnepet ült okt. 30-án a nagy-kamizsai főgimnázium ifjusága ünnepele felséges Királyunkat nemzeti multunk nagy alakjainak megörökítéséről történt legkegyelmesebb elhatározásáért. Az ünnep, melyet fél 9-kor hálaadó istentisztelet előzött meg a felsőtemplomban, fél 11-kor kezdődött a főgimnázium nagytermében. — Műsora ez volt: Hymnus, énekelte az énekkar. Kun Bélának a «Tanulók Lapja» 41. számban megjelent «Győzedelem» című költeményét szavalta: Lackenbach Pál 8. o. t. Ő Felsőége kéziratát ünnepi beszéd kíséretében fölolvasta dr. Pachinger Alajos, igazgató. Királyhymnus. Erkel-től, énekelte az énekkar. A Tizek Szobra Fejes Istvántól, szavalta Huckstedt Jenő 7. o. t. Részlet a Hernani cz. operából, előadta a zenekar. Hymnus Vörösmarty Mihálytól, szavalta Bagyary Béla 8. o. t. Szózat, énekelte az énekkar. Induló a Kis Alamusziból, előadta a zenekar.

Sub auspiciis regis.

Gyönyörű és lélekemelő ünnepség folyt le e hó 10-én délelőtt az akadémia nagytermében. Négy ifjat avattak doktorokká «sub auspiciis regis», a kik ugy a középiskolai, mint egyetemi tanulmányaikat elejétől végig kitünő eredménnyel végezték.

A *sub auspiciis regis* szertartása szerint való doktorrá avatás méltó álma a pályáján előtörő magyar ifjunak, mert ilyenkor ezer szem előtt ünnepi hangulatban kapja meg doktori czimét s ráadásul a király képviselője brilliáns gyűrűt huz emlékül a kitünt ifju ujjára.

Vigyázó Ferencz gróf, Csávossy Ignác, Fenyvessy Béla és Róth Vilmos a négy ilusztris fiatal ember neve. Diszes közönség töltötte meg az Akadémia hatalmas termét, a karzatoakat egyetemi ifjuság szállotta meg. 1/2 11 órakor megérkezett Zsilinszky Mihály államtitkár, a király képviselője és a részére föntartott emelvény biborleples asztala mellett foglalt helyet. Középen ült Herczeg Mihály rektor és az egyetem karának négy dékánja; asztaluktól jobbra egyetemi tanárok, balra a négy jelölt és családtagjaik foglaltak helyet. Érdekes és megkapó látványt nyújtott a négy fiatal doktor: Vigyázó Ferencz gróf és Csávossy Ignác pazar mágnás diszben, Fenyvessy Béla és Róth Vilmos egyszerűbb fekete diszmagyarban. Egyfelől a rang és előkeji születés másfelől a polgári osztály képviselői, kiket azonban egyenlővé avat a tudomány, a munka a szorgalom és törekvés disszósége! Elsőnek Zsögöd Benő a jogi kar dékánja emelkedett szólásra és a szokott formások előrebocsátása után fölhevta a jelölteket doktori értekezéseik előadására. Vigyázó Ferencz gróf az 1867. XIII. törvényezikről, Csávossy Ignác a munkáskérdésről olvasott fel.

Ezek után Csávossy fölkerlte a rektort, hogy Vigyázó gróffal együtt a tanács fogadja őt doktorrá. A szertartás olyan, mint rendszeren szokott lenni. A teológiai dékán, Rapaius Rajmund fölolvasta az esküformát és az ifjak esküdtek.

— Doktorá fogadom hangzott egyhanguan, a mikor a tanács tagjai kezét fogták az új doktorokkal.

Most Ajtay Sándor, az orvosi kar dékánja felelt meg a rendes szabványoknak és felszólítására Fenyvessy Béla Paracelsusról, Róth Vilmos a fertőző betegségek lefolyásáról irt értekezésének kivonatát adta elő, hogy aztán orvos doktorokká avattasanak.

Ekkor kezdődött a Sub auspiciis ceremóniája. Az ifjak odaléptek a király képviselője elé, a

ki föltette forgós kalpagját s beszélni kezdett az ifjakhoz. Szólt a király kegyéről és az ifjak köteleességeiről. A haza és tudomány-szeretre buzdítás volt a királyi üzenet tónusa.

Szavait elmondván, az államtitkár odaadta az ifjaknak a király gyűrűit. Ábitatos csendben huzzák föl ujjakra az ifjak a ragyogó gyűrűket. Azután mind a négyen sugárzó arczezal, boldogan tekintettek körül.

Erre Herczegh rektor köszönetet mondott a király képviselőjének s egy «Eljen a király!» fölkiáltással jelezte az ünnepség befejezését. Százszorosán viszhangozta ezt az ünnepi gyülekezet.

VEGYESEK.

A «Tanulók Lapja» irodalmi pályázatára a következő dolgozatok érkeztek be.

Közlemények: A hazaáruló özvegye. — Peti cigány. — Merengés. — Madárdal. — Kívánságaim. — Az ibolya. — Szabadság, egyenlőség, testvériség. — Kossuth sirjánál. — Az árva végzete. — A természet fensége. — Az esztelen nem lehet boldog. — Búcsú. — *Elbeszélések:* Esti kaland. — Örök ember. — A barátság. — Kemény Simon. — Egy derek ifju teitei. — Testvér-bosszu. — *Értekezések:* A haza és a valódi hazaszeretet. — Kádár Kata. — Tetemrehívás. — Eötvös József írói pályájának meletatása.

Diák temetés. Megható gyászmenet vonult végig november 5-én Pécs városán. A közkórházból temették a budai külvárosi sarkertbe Pappert Ferencz pécsi főgimnáziumi tanulót, a ki szenvedélyes tornázó híreben állt diák-társai között. A virtusságnak is lett az áldozata. Szállásán műtornázást produkált s fejtetőre bukott a padozatra. A kemény gyerek eleinte föl se vette a bajt, de az utóbb erősebb alakban jelentkezett s a tizenöt éves fiu agyhártya-lob következtében meghalt a pécsi kórházban. Résztvétellel nézte mindenki a bánatában megtört atyát, a ki Szegzárdon könyvelő, a hogy utolsó útjára kísérte szép reményeinek hült maradékát: a szálas diákká nevelt fiamnak koporsóját. A temetésre kivonult a főgimnázium tanuló ifjusága.

Martinovics és társai sirja. 1795 május 20-án hullt le Martinovicsnak, Laczkovicsnak, Hajnóczinak és Sigraynak a a négy «magyar jakobinus»-nak feje a vérmezőn, a hóher bárdja alatt. A kivégzés után a hatóság nagy titokban temettette el a négy holttestet. Néhány évvel ezelőt bizottság alakult, mely meg akarta ünnepelni a vértanuk emlékét és hosszas fara-

Iskolai hírek.

A temesvári új főgimnázium. Nagyünnepséggel nyílt meg Temesvárt a magyar nemzeti nevelés új erőssége: a millenim alkalmából alapított állami főgimnázium, mely hivatva van a magyarosodást kiterjeszteni az idegenajku végvidéken. Megjelentek az egyházi és világi hatóságok főemberei, Teibisz polgármester nagyszabású előadást, Telbiszky Bertalan igazgató pedig emelkedett hangú beszédet tartott. Végül a király iránt való hódolatnak adott kifejezést a lelkes közönség, midőn az igazgató kiemelte, hogy a király névünnepén, ugyszólván *sub auspiciis regis* kezdi meg működését az új magyar kulturintézet.

A szolnoki állami főgimnázium f. hó 7 én tartotta második rendes ülését Dr. Ruik László vezető-tanár úr jelenlétében. A jegyzőkönyv felolvasása után következik «A három csillag» cz. műnek és birálatának felolvasása. Horovitz Jakab 8. o. t. Berzsényinek A «Fohászko-dás» cz. költeményét szavalja, Züszer Gyula 6. o. t. szavaltatát pedig a kör elveti. Ezt követte egy Heine-dal fordításának megbirálása, a fordítást a kör egyszerűen, a birálatot pedig dicséretesen fogadja el. A mű szerzője Leopold Arnold 7. o. t., ki a «Három csillag» cz. költeménynek is birálója. A gyűlést a titkári jelentés zárja be.

A székesfehérvári kath. főgimnázium október 30-án tartotta harmadik rendes gyűlését főt. Czupary László dr. tanár ur elnökölte alatt. Halla Aurél indítványára a kör elhatározta, hogy 100 frttal a Kisfaludy társaság alapítótagjai közé lép. Halla A. 8. o. t. Petőfi «Király-esküjét» szavaltta Kirnbauer L. 8. o. t. «A hajótörött» cz. költeményével lépett fel. Strausz Andor 6. o. t. Pósa «Petőfi sirjánál». Pap Ferencz 7. o. t. Arany «Ráchel siralma» Langmar F. 6. o. t. Szávay Gyula «Ül Aranyne gyászban» és végül Koronczay 8. o. t. Komócsy József «Kandalló mellett» cz. költeményét adta elő.

Az érsekujvári közs. kath. főgimnáziumban is megalakult e tanévben az önképzőkör, mivel csak e tanévben lett a főgimnázium teljes. A kör Félix János igazgató felügyelete és Marsovszky János r. tanár vezetése alatt áll. Alakuló gyűlést a kör szeptember 25-en tartotta a vezető-tanár elnökölte alatt, ugyanekkor történt meg a tisztviselőválasztás, miután a vezető-tanár előadta az önképzőkör czélját, hasznát s szép szavakkal buzdította a tagokat komoly munkálkodásra. A körnek eddig 88 tagja van. Czuczor Gergelyről szomszéd Andód község nagyhirű költőjéről a kör «Czu-

dozást fejtett ki, hogy sirjaikat föltalálja. Végre a napokban ráakadt a sirok helyére és most a bizottság mozzalmat fog indítani, hogy a mártirok földi maradványait több mint 100 esztendő múlva tisztességesen eltakarítsák.

Hofer-ünnep. A Hofer Károly kir. főigazgató és az V. ker. áll. főreáliskola igazgatójának 30 éves jubileuma alkalmával rendezett ünnepélyeknek méltó befejezése volt az a sikerült matinée, melyet az intézetbeli «Irodalmi Iskola adott». A nagyszámú közönség, melynek javarésztét a legékesebb hölgytársaság tette, nagy tetszéssel fogadta a műsor számait, de kivált *Fleischmann* Imre prologusát és Katzburg Aladár víg monológiáját, melyet Feldmann Ede adott elő nagy hatással. Nem kevésbé sikerültek a zenei számok: Winter Rezső és Schwarcz Imre zongora négykezese, Berkes Béla éneke és Mangold Frigyes hegedű-soloja. *Oláh* Béla dr. tanárelnököt és Winter Rezső ifjusági elnököt dicséri főképp a szép eredmény.

Gimnáziumi jubileum. A zombori állami főgimnázium november hó 13-án ünnepli meg fennállásának 25 éves jubileumát. A jubileum megünneplésére nagyszabású előkészületeket tesz ugy a tanári kar, mint az ifjuság. A jubileumi ünnepségek sorozata a következő: I. Délelőtt 10 órakor hálaadó istentisztelet. II. Délelőtt 11 órakor ünnepély a városháza nagy tanács termében. Az ünnepély műsora: Mileniumi himnusz Gaál F.-től. Énekl az intézeti ifjuság vegyeskara. Megnyitó beszéd. Mondja Dr. Platz Bonifác, szegedi tankerületi főigazgató. Ünnepi óda. Irta és szavalja Kende Ferencz, gimn. tanár. Ünnepi beszéd. Mondja Jeszenszky Dezső, gimn. tanár. Vonós négyes, Mozartól. Előadják. Ribiczey Kálmán 8. o. t., Diener Elemér 7. o. t., Frey Gyula 7. o. t. és Henneberg Géza 6. o. t. Zaró beszéd. Mondja Bodnár György, gimn. igazgató. Honfidal Dopp-ler K.-tól, előadja az intézet ifjusági vegyeskara. Rakóczy-induló. Előadja az intézet ifjusági zenekara. III. Este fél 8 órakor a Vadász-kürt szálló emeleti termeiben táncvigalommal egybekötött hanverseny az intézeti egyesületek javára. Műsor: Népdalegyveleg, énekl az intézeti ifjuság vegyeskara. Lucrécia Borgia. Czimbalmon előadja Zsuffa J. 8. o. t. Magándal Hubay J. a «Falurossza» cz. operájából, énekl Kellő M. ur, Mi a haza? költemény Ábrányi E.-től, szavalja Jeszenszky Jolán k. a. Kettős ének, énekl Trishler Gyuláné urnő és Gallé Irén k. a. Négy kezes, előadják Maleseviits Miklósné és Vukicseviits Katinka urnők. Férfikardal, énekl a kaszinó egyleti dalárda. Magyar népdalok, előadja az ifjuság zenekara.

czor» önképzőkör név alatt fog működni. A tisztviselő választás a következőképen ejtetett meg: Elnök: Hanák Henrik 8. o. t., titkár: Bednarik Lajos 8. o. t., jegyző: Török László 8. o. t., aljegyző: Conlegner József 7. o. t., pénztáros: Geleta Géza 8. o. t., ellenőrök: Mézáros József 8. o. t. és Noszkay Ödön 7. o. t. Könyvtárosok: Lates Kálmán 8. o. t. és Misik Kálmán 7. o. t.

A lévai k. r. (kegyesrendi) főgimn. «Szepesi»-köre f. hó 5-én Szt. Imre hg. tiszteletére, Szepesi Imre, városunk negyüredemü szülötte és az intézet jölteveje, továbbá a gimnázium 82 éves fenállásának emlékére diszgyűlés, szép számú közönség, a tanári kar és az ifjuság jelenlétében a köv. programmal folyt le: Diszbeszéd: tartotta Löcsi I. 8. o. t. «Szent Imre herceg» Garay-tól, szavalta: Török E. 6. o. t. «Ének Szt. Imre hg.-ről». Kemenes F.-től, előadta Czeczko L. 5. o. t. Szt. Imre napján, irta és felolvasta: Szilassy Caesar 8. o. t. «Szt. Imre hercegről». Faludi F.-től, szavalta Marcader I. 5. o. t. «Magyarország védasszonya». Mindenszert G.-től, előadta: Bácsi I. 8. o. t.

Az eperjesi kir. kath. főgimnázium önképzőköre október 30-án tartotta 3-ik rendes gyűlését. A jegyzőkönyv felolvasása után Hudák Miklós 8. o. t. olvasta fel az «Ősz» cz. költeményről irt bírálatát. A költeményt számos hibája miatt elveti. Most a szavakat hallgattak ki. Fröhlich Zoltán 7. o. t. előadta «Pató Pál urat» Petőfitől. Utána Láng Mihály 8. o. t. szavalta el Kiss József «Simon Judit»-ját, s ezért jegyzőkönyvi dicséretet nyert. Végül Komaromi Ferencz 7. o. t. szavalta Vörösmarty «Merengő»-jét. Fröhlich és Komaromi szavalatát a bírálók gyengének jelezték.

Fejtörő kérdések megfejtése.

A 44-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése. Számtani kérdés. Azon szám 90.

Földrajzi kérdés. Veglia. 1241-ben IV. Béla magyar király menekült ide a tatárok elől.

Történelmi kérdés. II. Ágost (Frigyes) az „erős“ 1733 febr. 1-én halt meg Varsóban, a krakkói királyi sirböltba temették.

Természetrizai kérdés. Fakó keselyű (Gyps fulvus). Mértani kérdés. Alap 10 m., középső 15 m., leghosszabb oldal 20 m.

Képrejtvény. Sérteni könnyű, kiengesztelni nehéz.

A megfejtők nevei:

Hirschler Károly, Strausz Andor, Fekete István, Joó Károly, Feldmann Mór, Fehér József, Egressy Mihály, Rosenfeld Richard, Hajós Gyula, Schwartz Tibor, Wágner Ervin, Friedmann Miklós, Schmalcz Jenő, Oppel Géza,

Eszterházi Miklós, Máriásy Béla, Rudnay Jenő, Moócz Elemér, Klinger Lajos, Altmann Henrik, Dokupel Antal, Walder Sándor, Hermann Béla, Kovács Aladár, Thék Gyula, Kerbler Lajos, Kiss Emil, b. Majtényi László, Eöry Gusztáv, Szinney Lajos, Beöthy Sándor, Simonyi Károly, Szepesy Géza, Csák Ödön, Wolf Gyula, Hodács Ágost, Kiss István.

A kitűzött könyvjutalmat Egressy Mihály nyerte el Pozsonyban, a kinek azt a szerkesztőség elküldi.

Szerkesztői telefon.

Gy. E. N.-Szében. Köszönjük figyelmét. — B. M. Szeged. Azt kérde, hogy miként lehet az, hogy az egyik R. nevű antiquarius udvari szállító, „hát az udvar is antiquariusnál szerzi be a könyveket“ — teszi ön hozzá — vagy miként egyeztethető ez össze egymással? Hát ezt bizony mi sem tudjuk, de azért láttunk ennél czitrább dolgot is. A számaron a bársonnyereg mai nap már éppen nem meglepő. — K. B. Rozsnyó. Az a költemény külön nem kapható, Jókai versei közt megtalálja. — T. B. Szombathely. A Berze Árpádkori személynév. Csenge a Margit legendában fordul elő s Margitnak szerzetes társnője volt. Megolvashatja ezt Beöthy Zsolt-nak Ráskai Lea című költői elbeszélésében. — Kiváns. A bonbon francia elnevezése a czukor szeleteknek, melyek csemege gyanánt szolgálnak, a bonbonniére a czukorkákát tartalmazó dobozok elnevezése. — Nem tudom. Pécs. 1. A budapesti Petőfi-szoborban 90 százalék réz, 10 százalék ón van, czink és ólom nincs benne. — Hogy nekünk még ilyesmire is meg kell felelnünk. 2. Budapest lakosságából 64-4 százalék róm. kath., 6 százalék ág. ev., 7-3 százalék ev. ref., 21 százalék izraelita, 1-2 százalék más vallású. Csak németül beszélő vagy 313 ezer van, — tehát Budapest még mindig nem tiszta magyar. 3. A B Hirlapot 1881 jun. 16-án indította meg Rákosi Jenő, Csukási Józseffel. — Nem közölhetők. A fejedelmi vér, Ottó lovag, Diák bölcsesség, Téli tájnak sárgulása cz. versek. Az én tollam, Piczi lámpa, Vezér kalandja, A rákosi bíróválasztás, Petényi uram bölcsessége, Hárman egy ellen című elbeszélések. — Friedmann M. A rétségek fia könyv alakban is megjeleniks karácsonyra kapható lesz. Árát a kiadóhivatal még nem állapította meg. Bekötési táblákra 65 krral előjegyezhetni Hangos Antalnál IV. Calvin tér 5. sz. — H. Péter Pozsony. A halottak napi cikket a szerkesztő irta. — F. L. Székesfehérvár. Kísérje figyelemmel irodalom rovatunkat, mi lehetőleg minden ajánlható munkáról megemlékezünk Ráth Mór kiadásai azért nem fordulnak elő lapunkban, mert ő a szerkesztőségnek nem küldi be a kiadásában megjelenő munkákat. Ő nem szorul mi reánk, mi meg ő reá. — E. Gy. Szeged. Nem kell mind. — Szabó S. Kecskemét. A tudósításokat a szerkesztőségbe kell küldeni, nem pedig a kiadóba. Így történt, hogy tudósítás a késedelem miatt tárgyalanná vált s így nem közölhető. A képrejtvényt erősebben kell kidolgozni, mert ugy. a hogy beküldte nem készíthető el nyomásra.

«Kosmos» műintézet nyomása Budapest. VI. Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:		SZERKESZTŐ:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	göygymanasi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hirdapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Deák-élet Angolországban.

Angolország felé tisztelettel tekint minden ember szeme. Megszoktuk, hogy méltányoljuk ezt az erőtől duzzadó, energikus nemzetet, a mely az anyagi és szellemi fejlődésnek oly magas fokára emelkedett. Az angol nép hatalmas kifelé és befelé és büszkén foglalja el impozáns helyét a világrendszerben. És hogy mért van ama polczon, a melyen van, annak oka egyszerű és világos: mert tud magának polgárságot nevelni. Ez a ködös sziget-ország nagyhatalmasságát, virágzó kulturáját és hallatlanul fejlett kereskedelmét főleg nevelésének köszöni. Mikor eszményi neveléssel, mintaszerű iskolázásáról van szó, bámulattal és irigységgel emlegetjük Angliát.

Mi a kulcsa a sokat dicsért angol nevelés eredményességének? Az, hogy az ifjuságot kifejezett czélatossággal egyenesen az életnek nevelik. Nálunk ezt csak elvben hirdetik, de gyakorlatban nem tanusítják. Nálunk óriási hézag tátong a tanuló-évek és a való életbe lépés ideje között s az iskolát elhagyó ifju tántorogva és borzongva érzi a szertelen különbséget. Nem mondjuk, hogy az angol nevelés teljesen elenyészteti ezt a hézagot, de a folytonosság ott hasonlíthatatlanul jobban meg van és az angol ifju nem érzi annyira a leverő ellentétet. Az angol ifjuval úgy beszélnek és bántanak, mint felnőtt emberrel és ő úgy iparkodik viselkedni, mint *gentleman*, azaz mint oly férfi, ki előtt szent a tisztesség és becsület.

Az angol iskolában uralkodó szellem a gyermeket arra ösztönzi, hogy általános eszményi

*) *Laurie*-nak, a kitűnő francia ifjusági írónak ily című könyve most jelent meg magyar nyelven. E munka alapján igyekszünk egységes és kerek képet nyújtani az angol deák-életéről.

tökéletességre törekedjék. Nálunk sajnálatos tünemény, hogy a tehetséges és szorgalmas tanulók testi fejlettség dolgában visszamaradnak, mert a szellemiket olyannyira fölébe helyezik a testieknek, hogy izmaikat egyáltalán nem gyakorolják s ezt egyenesen nevelésnek és lealázónak tartják. Mily ferde fölfogás! Így áll elő azon fura helyzet, hogy nálunk a jó tanulók nagy része csenevész és gyöngye alak, míg a rossz tanulók csak úgy pirosodnak az egészségtől! Az angol gyermek azt a czélt tűzi maga elé és éri el általában, hogy izmos és egészséges testében komoly és kimivelt szellem lakjék. Nem gyönyöröi valami a kelleknek a következőket egyesítése? Oxfordban és Cambridge-ban nem ritkán látható, hogy az évi dijakat 6 láb magas, a farnézi Herkuleshez hasonló izmokkal bíró fickók nyerik el, a kik azért, mert az integrális számítás, vagy Cicero irályának az utánzását értik, nem kevésbbé képesek arra is, hogy a crotoni Milo hőstetteit vigyék végbe.

Vizsgáljuk törül-hegyre azon életet, mely ily irányban vezet tökéletesedésre az angol ifjut.

Angliában a középiskoláknak legsarkalatosabb képviselői a *kollégiumok*. Többnyire egy tudós ember vezetése alatt állanak, ki mellé képzett tanárok sorakoznak. Itt tanulnak az illető környék tehetős polgárságának gyermekei, a kik *benn élnek* az intézetben. A kollégiumok eredete nagyon régi, innen van, hogy a kollégiumok falai között hagyományos, szervezett alapokon nyugvó diákélet fejlődött ki.

Megnyerő ama külső kép, melyet egy kollégium mutat. Rendszerint a városon vagy községen kívül épült, tornyocskákkal ellátott épü-